

De Velduil krijgt wat vastere voet in de Eempolder

Deel 1. Introductie en algemene kenmerken

Ger-Jan van Loenen

In 2014 waren er na bijna 40 jaren weer broedgevallen van de velduil in de Eempolder. Uiteindelijk zijn er in dat jaar vier nesten gevonden, waarvan een nest in de oostelijke Eempolder aan de Lodijk, twee nesten in de Maatpolder en een nest in de Zuidpolder. Eén nest in de Maatpolder met vier eieren is met twee kuikens wel deels uitgekomen, maar heeft helaas geen vliegvlugge vogels kunnen voortbrengen. Het andere nest in de Maatpolder en het nest in de Zuidpolder zijn wel succesvol verlopen en gaven uiteindelijk negen vliegvlugge jongen. Conclusie een broedresultaat van minimaal negen vliegvlugge jonge velduilen in 2014 in de westelijke Eempolder.

In eerdere jaren was er wel sprake van incidentele waarnemingen. Volgens het boek 'Vogels tussen Vecht en Eem' (Jonkers *et al.*, 1987: 250-251) was in 1976 het laatst bekende broedgeval in de Eempolder.

Vanaf maart 2017 werden door mij incidenteel weer velduilen in de Eempolder waargenomen. Meestal ging het om individuele exemplaren en soms was er sprake van enige groepsvorming (drie of vier exemplaren) in de Zuidpolder of de Noordpolder en in de Klampen. Vanaf begin april

De 'Eempolder drone' in actie

Wim Hilhorst

2017 was er sprake van een permanente aanwezigheid van velduilen, geconcentreerd in de Zuidpolder rond de Stammeweg/Zuid Ervenweg. Ook het vangen van prooien (veldmuizen) werd waargenomen.

Goed verscholen nest 7 juni 2017

Wim Hilhorst

Hierdoor ontstond de mogelijkheid dat we niet slechts te maken hadden met doortrekkers.

Het hoogste aantal waargenomen adulte velduilen op één avond is zes geweest op 16 en op 27 april 2017. Enige malen waren er wellicht zelfs één of twee meer gelijktijdig aanwezig. Vanaf dat moment is er vrijwel elke avond door mij gemonitord om eventuele indicaties van broedgevallen te kunnen vaststellen.

Ook werd vanaf toen gebruik gemaakt van een nieuwe ontwikkeling, nl. van het gebruik van een drone voor het monitoren. Deze is eigendom van het 'Collectief Eemland'.

Deze wijze van monitoren, via het detecteren van warmteplekken, vergroot in hoge mate de kans van het opsporen van nesten.

Gedurende de maanden april en mei 2017 werd steeds duidelijker, dat er weleens sprake zou kunnen zijn van broedgevallen of voorbereidingen

daartoe.

Er ontstonden indicaties van mogelijke broedgevallen op basis van:

- het makkelijk vangen van prooien nu er sprake is van een bijzonder goed muizenjaar. En het vinden van braakballen
- herhaald baltsgedrag hoog in de lucht met diepe, trage vleugelslagen met een dof boe boe-geroep en het

klappen van de vleugels.

- het afbakenen territorium via imponerende vluchten met zeilende kringen onderbroken door stootvluchten met een hevig samenklappen van de vleugels onder de borst.
- het verjagen van andere vogels.
- het op min of meer vaste plekken gaan zitten (met name paaltjes).
- later ook incidentele waarneming van prooioverdracht van de ene naar de andere velduil; kenmerkend ook als baltsgedrag van het mannetje dat het vrouwtje prooien brengt.

Het gaan broeden zal eerst plaatsvinden als er op basis van voldoende voedselinname het fysiologisch proces op gang komt dat tot paring en eieren leggen leidt. Of te wel een soort van waarschijnlijke zekerheid om de kuikens te kunnen voeden (dat vergt veel voedsel).

Kenmerken van de velduil

De velduil is binnen de familie van de uilen enigszins opvallend vanwege het feit dat hij bossen schuwt. Hij brengt zijn leven door in open landschap, het liefst in enigszins vochtige gebieden, zoals veenlanden, heiden en duinvalleien. Hij vertoont zich meer dan de andere uilen ook overdag. De velduil is allesbehalve dagschuw en hij wordt het actiefst in de schemering en de nacht. Ook de veldmuizen zijn dan het meest actief.

Er zijn in de onderhavige periode van de broedtijd ook waarnemingen geweest van jagende velduilen in de vroege ochtend en in de namiddag. De velduil heeft de grootte van de ransuil, gevlekt met rossig bruin. De onderzijde varieert bij de velduilen van een warme goudkleur tot bijna wit. Over het algemeen zijn de mannetjes van de velduilen lichter getekend dan de vrouwtjes. De velduil bezit ook oorpluimpjes, maar deze krijgt men hoogst zelden te zien. Dit is door ons wel enige malen waargenomen tijdens het zitten van het vrouwtje op het nest. Op dat moment voelt de velduil zich bedreigd en zet uit angst de oorpluimpjes op.

Opvallend is de zwavelgele iris met de zwarte omranding van de ogen met verder een lichte gezichtssluier. De

poten en de tenen zijn tot aan de zwarte klauwtjes dicht met witte bevedering voorzien. In de vlucht vallen de lichte onderkanten van de lange slanke vleugels op, die alleen aan de handwortel en aan de punten van de handpennen donker gevlekt zijn. Vaak worden de vleugels bij de glijvlucht boven de jachtgebieden schuin naar boven gehouden zoals bij de kiekendief. Het vrouwtje is zwaarder dan het mannetje en weegt gemiddeld 420 gram, het mannetje gemiddeld 350 gram. Het onderscheid qua geslacht is op het eerste oog moeilijk te maken. Het mannetje heeft doorgaans een lichter gekleurd verenkleed.

Verspreiding

De velduil heeft een groot verspreidingsgebied. De grootste aantallen velduilen zijn met name te vinden in noordelijk Eurazië; Rusland (ca. 10.000 broedparen), Finland (ca. 5.000 broedparen), Zweden (ca. 3.500 broedparen) en Noorwegen (ca. 3.000 broedparen). In Midden-Europa is het aantal broedparen veel geringer (ca. 400 broedparen). In Nederland wordt het aantal broedparen de laatste jaren geschat op 30 tot 40; met als kerngebieden de Waddeneilanden, Noord Groningen en zuidelijk Friesland. Het aantal broedparen schommelde begin 90'er jaren tussen de 50 en 175 paar, waarvan tenminste driekwart broedde op de Waddeneilanden. In de periode 2000 tot 2008 stelde SOVON

Volwassen velduil voert bijna vliegvlug jong

'A look in the eye'

Roelof Molenaar

Roelof Molenaar